

Utgångspunkter för samverkan om nyanländas etablering

Framtagen i samarbete mellan Arbetsförmedlingen,
Försäkringskassan, länsstyrelserna, Migrationsverket samt Sveriges
Kommuner och Landsting

© Arbetsförmedlingen, 2018
Författare: Arbetsgruppen för Lokal och regional samverkan, under Samverkansdelegationen
Datum: 2018-03-29
Diarienummer: Af-2018/0007 3507

Innehåll

1	Introduktion till metodstödet	5
1.1	Bakgrund	5
1.1.1	Begreppsanvändning	5
1.2	Vad är en lokal överenskommelse?.....	5
1.3	Metodstödet innehåll	6
1.4	Avgränsning för metodstödet	7
2	Strategisk samverkan med gemensamma mål och en gemensam inriktning	8
2.1	Generella förutsättningar för en väl fungerande samverkan.....	8
2.2	Gemensam strategisk inriktning.....	9
	Reflektera kring	12
	Rekommendationer	12
3	Etablering på lika villkor med en jämställdhetsintegrerad samverkan	13
3.1	Jämställdhetsintegrerad samverkan.....	13
	Rekommendationer	16
4	Insatser under asytiden	17
	Reflektera kring	18
	Rekommendationer	18
5	Efter beslut om uppehållstillstånd	19
5.1	Upphållstillståndskort	19
5.2	Folkbokföring, id-kort, bankkonto och e-legitimation	19
5.3	Kartläggning	19
5.4	Arbete och praktik under tid på anläggningsboende.....	20
5.5	Bosättning.....	20
5.5.1	Praktisk hjälp vid bosättning	20
5.6	Hemutrustningslån.....	21
5.7	Hälsoundersökningar	21
5.8	Förskola, fritidshem och skola.....	21
5.9	Socialt stöd.....	21
	Rekommendationer	22
6	Etableringsaktiviteter	23
6.1	Etableringsplan eller arbetssökandes planering inom etableringsprogrammet	23
6.2	Nyanlända i åldern 18-19 år utan föräldrar i Sverige.....	23
6.3	Utbildning i svenska för invandrare (sfi).....	24
6.4	Kommunal vuxenutbildning	25
6.5	Utbildningsplikt.....	25

6.5.1	Gemensamt uppdrag – samverkan på strategisk samt operativ nivå.....	26
6.6	Studie- och yrkesvägledning.....	27
6.7	Samhällsorientering.....	27
6.8	Aktiviteter för att underlätta och påskynda etablering i arbets- och samhällslivet.....	27
6.9	Eftergymnasiala studier.....	28
6.10	Rehabilitering.....	28
6.10.1	Ansvarsfördelning inom rehabilitering.....	29
6.11	Insatser efter slutförd etableringsperiod.....	29
	Reflektera kring.....	30
	Rekommendationer.....	31
7	Försörjning.....	32
7.1	Bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande (LMA)....	32
7.2	Etableringsersättning, tilläggsförmåner och ersättning för resor.....	32
7.2.1	Etableringsersättning.....	32
7.2.2	Tilläggsförmåner.....	33
7.2.3	Ersättning för resor.....	33
7.3	Månadsredovisning, ansökan om etableringsersättning, aktivitetsrapportering och sanktionstrappan.....	33
7.3.1	Månadsredovisning för de som har etableringsplan.....	33
7.3.2	Ansökan om etableringsersättning för de som ingår i etableringsprogrammet.....	34
7.3.3	Aktivitetsrapportering.....	34
7.3.4	Sanktioner för personer som deltar i arbetsmarknadspolitiska insatser.....	35
7.4	Ekonomiskt bistånd.....	35
7.5	Socialförsäkringsförmåner.....	35
	Reflektera kring.....	36
	Rekommendationer.....	36
8	Mall för hur en lokal överenskommelse kan utformas.....	37

1 Introduktion till metodstödet

Metodstödet ger en vägledning för de lokala parterna i arbetet med att ta fram och utveckla lokala överenskommelser som främjar en effektiv etablering för nyanlända på lika villkor.

1.1 Bakgrund

Metodstödet publicerades första gången 2013 mot bakgrund av ett regeringsuppdrag föregående år till Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket och länsstyrelserna att, i samråd med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), utveckla och förbättra samverkan och samordning i etableringsprocessen för nyanlända.

Metodstödet revideras och följs upp löpande av en partsgemensam arbetsgrupp för att vara aktuellt utifrån ny lagstiftning och andra förändringar. Från och med den första januari 2018 övergår etableringsuppdraget från en rättighetslagstiftning till ett arbetsmarknadspolitiskt program som är harmoniserat med övriga liknande arbetsmarknadspolitiska program. Denna femte revidering av metodstödet är anpassat efter de nya reglerna men beskriver även de äldre reglerna. De äldre reglerna beskrivs eftersom att de tidigare föreskrifterna om etableringsuppdraget kommer att gälla som längst i två år framöver, för dem som fick en etableringsplan i slutet av 2017. De som på grund av tillfälligt uppehållstillstånd fått ett kortare beslut om etableringsplan innan den första januari 2018, kommer att gå in i det nya etableringsprogrammet vid eventuell förlängning.

1.1.1 Begreppsanvändning

I detta metodstöd används begreppen *etableringsplan* för de som omfattas av det äldre regelverket. För det nya regelverket används begreppen *arbetssökandes planering* (handlingsplan) eller *deltagare i etableringsprogrammet*.

Etableringsuppdraget eller *etableringen* används för beskrivningar som gäller både för de som har etableringsplan och de som ingår i det nya etableringsprogrammet.

1.2 Vad är en lokal överenskommelse?

En lokal överenskommelse är ett gemensamt dokument som syftar till att tydliggöra uppdrag, ansvarsfördelning, roller och rutiner mellan Arbetsförmedlingen, kommuner samt andra myndigheter och organisationer, till exempel landsting/regioner, Försäkringskassan och Migrationsverket. Den ska också beskriva hur samverkan kan ske med idéburna organisationer och det lokala näringslivet.¹

---

¹ Se exempelvis:

<http://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/7585-366-6.pdf?issuysl=ignore>

https://www.mucof.se/sites/default/files/publikationer_uploads/samlakraft_2017_12okt.pdf

En lokal överenskommelse är också ett strategiskt dokument för hur samverkan kan utvecklas och följas upp. Det kan till exempel handla om mål och visioner för det lokala etableringsarbetet och utvecklad samverkan kring andra målgrupper. Rätt utformad är en lokal överenskommelse ett effektivt verktyg för att underlätta och samordna etableringsarbetet. Överenskommelserna bidrar till att skapa förutsägbarhet och förtydligar vem som gör vad, när och hur. Processen för att upprätta överenskommelser kan också i sig bidra till att skapa samsyn, tillit och ömsesidigt förtroende mellan parterna. Den lokala överenskommelsen bör därför arbetas fram i en gemensam process och vara ett levande dokument.

Arbetsförmedlingen ska vara stödjande och pådrivande i förhållande till andra berörda parter i arbetet med nyanländas etablering. Det innebär att Arbetsförmedlingen ska vara sammankallande och ta initiativ till att en lokal överenskommelse upprättas (LÖK). Arbetsförmedlingen ansvarar också för regelbunden uppföljning och revidering av överenskommelsen tillsammans med övriga parter som ingår i den.

Lokala överenskommelser om nyanländas etablering bör samordnas med andra överenskommelser och samarbeten inom området. Sedan februari 2017 har DUA (delegationen för unga och nyanlända till arbete) fått utökat uppdrag att främja samverkan mellan berörda aktörer som har betydelse för nyanländas möjlighet att etablera sig i arbetslivet.² DUA:s samverkansmodell går ut på att Arbetsförmedlingen och kommuner skapar lokala jobbspår för nyanlända för en snabbare etablering. Den lokala överenskommelsen (LÖK:en) har ett bredare uppdrag där fler samverkande parter deltar, för att säkra smidiga processer i etableringen av nyanlända. Det är frivilligt för kommuner och Arbetsförmedling att upprätta överenskommelser utifrån DUA:s samverkansmodell. Överenskommelserna kan med fördel länkas samman. Detta gör samverkan mer heltäckande och minimerar dubbelarbete.

Andra viktiga överenskommelser som kan röra personer som befinner sig i etableringen är dels det förstärkta samarbetet mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan gällande personer som är i övergång från sjukförsäkring till arbetsmarknaden³, dels den nationella överenskommelsen som har träffats mellan Arbetsförmedlingen och SKL, gällande vikten av samverkan på lokal och regional nivå.⁴

1.3 Metodstödet innehåll

Metodstödet inleds med ett avsnitt som beskriver generella förutsättningar för en väl fungerande samverkan. Därefter beskrivs en gemensam strategisk inriktning samt några goda exempel för samverkan inom området nyanländas etablering. I kapitel tre beskrivs vikten av att samverkansarbetet leder till att nyanlända inom etableringen

² dir 2017:20 - Tilläggsdirektiv till Delegationen för unga till arbete (A 2014:06)

³ Läs mer:

<http://vis.arbetsformedlingen.se/download/18.7dd44b1d15a3a0409df3a7bc/1490175650107/PM+viljeinriktning+2017+1.0.pdf>

⁴ Läs mer här: <https://skl.se/download/18.413f4ad015c773324e5f2bc2/1497536815413/nationell-overenskommelse-om-samverkan-af-skl.pdf>

ska kunna ta del av insatser och aktiviteter på lika villkor. Här ges en metod för hur man kan säkra att arbetet med den lokala överenskommelsen är jämställdhetsintegrerat. I kapitel fyra till sju beskrivs mer konkret hur den lokala samverkan kan utvecklas utifrån etableringsprocessens olika delar. För varje område finns fakta om gällande ansvarsfördelning samt reflektioner och rekommendationer från myndigheterna och SKL.

Fakta i de beskrivande avsnitten är baserade på lagar, förordningar, propositioner och styrande dokument. Fakta ska inte ses som fullständiga beskrivningar av regelverk utan syftar till att ge en översiktlig bild av varje område.

Reflektioner ger underlag för diskussion om varför det är viktigt att vi samverkar kring de områden som lyfts fram.

Rekommendationer ger vägledning över vilka områden och frågor som den lokala överenskommelsen bör innehålla.

I kapitel åtta finns en mall för hur en lokal överenskommelse kan utformas samt rekommendationspunkter över vad den bör innehålla.

1.4 Avgränsning för metodstödet

Metodstödet är avgränsat till insatser och frågor som rör nyanlända som omfattas av lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och som är anmälda som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen samt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.⁵ Det står dock lokala parter fritt att utöka den lokala överenskommelsen till att även omfatta andra grupper.

---

⁵ Sedan den 1 januari 2018 gäller följande förordning för etableringsprogrammet: Förordning (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. För den som deltar i etableringsprogrammet regleras rätten till etableringsersättning i förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser. För personer med etableringsplan gäller förordning (2010:409) om etableringssamtal och etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare samt förordning (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare.

2 Strategisk samverkan med gemensamma mål och en gemensam inriktning

Samverkan kan innebära överenskommelser om respektive parts ansvarsområden samt åtaganden. För att samverkan ska få ett större mervärde krävs även en gemensam målsättning. En gemensam målsättning i den lokala överenskommelsen kan exempelvis vara att nå lägre arbetslöshet i kommunen eller att fler ska påbörja reguljära studier. Målet/målen för samverkan bör vara mätbara samt realistiska utifrån de lokala förutsättningarna. De mätbara målen ska vara uppdelat på kvinnor och män, exempelvis:

---

[x] procent kvinnor på orten ska gå ut i arbete per månad/år

[x] procent män på orten ska gå ut i arbete per månad/år

[x] procent av kvinnor ska påbörja reguljär utbildning bland dem som är arbetslösa

[x] procent män ska påbörja reguljär utbildning bland dem som är arbetslösa

[x] procent kvinnor ska påbörja sfi inom en månad från ansökan

[x] procent män ska påbörja sfi inom en månad från ansökan

2.1 Generella förutsättningar för en väl fungerande samverkan

Utifrån aktuell forskning om samverkan samt genomförda utvärderingar av samverkansinitiativ, listas här upp generella förutsättningar som behövs för en väl fungerande samverkan.⁶

- **Utgå från ett helhetsperspektiv**

Helheten är inte densamma som summan av delarna. Det innebär att det samlade arbetet med det gemensamma uppdraget kan vara ineffektivt även om varje enskild aktör presterar väl. Samverkan bör därför bygga på

"Mötesplatser och information" är ett projekt som finns på flertalet orter. Projektet innebär en samllokalisering mellan kommun och berörda myndigheter (Migrationsverket, Skatteverket, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Arbetsförmedlingen) i anslutning till att en nyanländ beviljas uppehållstillstånd. Konceptet med en-väg-in har inneburit stora tidsvinster för såväl den nyanlände som myndigheter samt en ökad kunskap och förståelse för varandras uppdrag, myndigheterna emellan. Hur kan konceptet med en-väg-in för nyanlända breddas och användas för att utveckla den lokala samverkan?

---

6 Danermark & Kullberg 1999 Samverkan – välfärdsstatens nya arbetsform; Danermark 2015 Sammanfattning av resultat och erfarenheter från svensk forskning och aktuella utvecklingsarbeten om samverkan kring arbetslösa personer med ekonomiskt bistånd (arbetsmaterial som tagits fram på uppdrag av Arbetsförmedlingen och Socialstyrelsen.); Eriksson, A., & Åhgren, B. (2010); Samverkan inom arbetslivsinriktad rehabilitering: En sammanställning av kunskap och erfarenheter inom området; Ramböll 2014; Regional samverkan kring etablering av nyanlända – Lärdomar från partnerskap Skåne; Socialstyrelsen 2013, Samverka för barns bästa – en vägledning om barns behov av insatser från flera aktörer; Socialstyrelsen 2008, Vägledning om samverkan i rehabilitering; Socialstyrelsen 2007, Strategi för samverkan – kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa.

en gemensam förståelse för hur de olika parternas uppdrag och arbetssätt samspelar med varandra.

- **Ha en tydlig inriktning och prioritering**

Det är viktigt med en tydlig styrning på alla ledningsnivåer. En uppgift för ledningen är att legitimera och förankra samverkan på alla nivåer, formulera mål för samverkan och efterfråga resultat av samverkan. Vidare behöver tillräckliga resurser avsättas för att utveckla samverkan och fullgöra åtaganden gentemot samverkansparter.

- **Ha en tydlig och sammanhållen struktur**

Avsätt tid för att få till en struktur i form av tydlig arbetsfördelning och gemensamma rutiner, samt forum och kontaktvägar för berörda aktörer. Långsiktig samverkan bör bygga på funktion istället för person.

- **Gemensamma och långsiktiga mål**

Det är viktigt att kunna visa att samverkan leder till förbättrade resultat för målgruppen. Arbetet med att formulera gemensamma långsiktiga mål bör ske brett för att säkra förankring och ägandeskap för dem. De mål som sätts gemensamt bör utgå från lokala förutsättningar och vara mätbara, uppdelat på kvinnor och män.

- **Samsyn om gemensamma utmaningar, behov och åtgärder**

Samverkan förutsätter respekt för varandras uppdrag och tillit till varandras kompetens. Det gäller även att ha en gemensam förståelse av utmaningar, behov och åtgärder kopplat till det aktuella området för samverkan.

- **En prestigelös kultur som utgår från individens behov**

Ett öppet och prestigelöst samverkansklimat underlättar samverkan. Detsamma gäller om alla parter utgår från vad som är bäst för den gemensamma målgruppen snarare än vad som är enklast för de enskilda, samverkande organisationerna.

Mötesstrukturen vid samverkan kan påverka effekterna som uppnås. Börja gärna mötena med att diskutera gemensamma utmaningar och förslag på lösningar. Lämna diskussioner om resurstillgång och ansvar till slutet av mötet. En gemensam problembild gör det enklare att i nästa steg se den egna organisationens ansvar och möjlighet att bidra till lösning.

2.2 Gemensam strategisk inriktning

Utveckling av lokal samverkan bör i första hand fokusera på de områden där det finns störst potential för samverkan att bidra till ökad individ- och samhällsnytta. Utifrån den principen bör utveckling av den lokala samverkan inom etableringsuppdraget särskilt fokusera på områdena kompetensförsörjning och arbete, utbildning, jämställdhet samt hälsa.

Kompetensförsörjning och arbete - Efterfrågan på arbetsmarknaden är i dagsläget stark. Inom många områden råder stor brist på arbetskraft. Den pågående generationsväxlingen medför särskilt stora rekryteringsbehov inom många offentliga verksamheter. Potentialen för att öka arbetskraftsdeltagandet utgörs framförallt av utrikesfödda och i synnerhet utrikesfödda kvinnor. En förutsättning för att möta de kompetensförsörjningsbehov som finns är därför att bättre ta tillvara på nyanländas kompetens. Detta kan åstadkommas genom utvecklad samverkan kring rekrytering, validering, yrkesutbildning och arbetsplatsförlagda insatser för nyanlända. Särskilt viktiga i denna typ av samverkan är kommuner, myndigheter och landsting i sin roll som arbetsgivare. Även det privata näringslivet är en viktig samverkanspart. Här är det betydelsefullt att koppla in kommunernas näringslivsenheter.

Utbildning - Behovet av utbildningsinsatser är mycket stort, både för att långsiktigt klara kompetensförsörjningen och för att fler nyanlända ska få ett varaktigt arbete. Det krävs både ett ökat utbud och en ökad användning av kompletterande yrkesutbildningar liksom av grundläggande utbildningar som leder till gymnasiekompetens. Det reguljära utbildningsväsendet, arbetsmarknadsutbildningar och folkbildningen bör samordnas och komplettera varandra. Samverkan med privata näringslivet ger också kunskap om behov av skraddarsydd utbildningar. För att få fler nyanlända att ta del av utbildningsinsatser är också samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommuner angående vägledning mot studier, centralt. Från och med den 1 januari 2018 omfattas vissa av dem som ingår i etableringsprogrammet av utbildningsplikt (läs mer om utbildningsplikt under avsnitt 6.5). För att syftet med utbildningsplikten ska kunna uppnås ställs höga krav på samverkan mellan främst kommunal vuxenutbildning och Arbetsförmedlingen lokalt.

Studiestartsstödet förbättrar förutsättningarna för personer över 25 år att studera på reguljär nivå för att uppnå gymnasiekompetens. Studiostartsstödet gör att exempelvis personer som avslutat sitt etableringsprogram får möjlighet att studera med bidrag. Kommunen hanterar beslut om studiestartsstöd. Läs mer [här](#).

Jämställdhet - Alla samverkande parter inom etableringsuppdraget ska säkerställa att kvinnor och män erbjuds rätt förutsättningar för delaktighet och att de får tillgång till kvalitativa etableringsinsatser på lika villkor.⁷ Att uppmärksamma och utjämna de oönskade skillnader mellan män och kvinnor som idag finns i etableringens olika insatser är ett prioriterat område.⁸

En förutsättning för att nyanlända ska kunna erbjudas insatser på lika villkor är att parterna identifierar och åtgärdar de hinder som kan finnas för detta inom respektive verksamhet. För att lyckas med att skapa jämställda verksamheter är det bland annat viktigt med gemensam uppföljningsbar målsättning som är uppdelad på kön.

⁷ Målet för Sveriges jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Målet antogs i bred politisk enighet 2006 utifrån propositionen Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken (prop. 2005/06:155). Till det jämställdhetspolitiska målet finns sex delmål, varav två av dem behandlar vikten av ekonomisk jämställdhet och jämställd utbildning. Det innebär att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut, samt att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.

⁸ Uppdrag till Arbetsförmedlingen avseende åtgärder för att minska arbetslösheten bland utrikes födda kvinnor, regeringsbeslut 2017-01-26

Åtgärder som behöver vidtas för att uppnå delaktighet på lika villkor kan exempelvis handla om förhållningssätt, strukturer och information. Som ett stöd i detta arbete innehåller kapitel tre i metodstödet information om hur man kan arbeta med en jämställdhetsintegrerad samverkan.

Ett exempel på när gemensam målsättning att nå jämställdhet har nått goda resultat, är det samarbete Ronneby kommun har med den lokala arbetsförmedlingen. I samverkan har man kommit överens om en uttalad målsättning för de kommunala jobben, där en hög andel ska gå till kvinnor. Detta har markant ökat andelen kvinnor i arbete.

Hälsa - Hälsospekterna i etableringen behöver betonas eftersom hälsan har en avgörande betydelse för människors möjlighet att delta i samhället, klara utbildning, arbeta och leva ett självständigt liv. Hälsan påverkas i sin tur av livsvillkor som arbete och försörjning samt de förhållanden som människor lever i, exempelvis boendet. Likaså är upplevelsen av social trygghet, gemenskap och framtidstro viktigt för hälsan.

En hälsofrämjande etablering:⁹

- är utformad för att stärka den nyanländes mentala, sociala och fysiska hälsa,
- är en generell resurs- och kapacitetsstödande åtgärd som stärker nyanländas egenmakt,
- berör alla individer inte enbart dem vars ohälsa utgör ett reellt hinder för etablering

Samtliga aktörer behöver ha ett hälsofrämjande förhållningssätt i såväl bemötande som insatser. Aktörerna behöver gemensamt medverka till att skapa stödjande strukturer för att främja människors hälsa. Stödjande strukturer kan exempelvis vara att skapa förutsättningar för individerna att delta i aktiviteter som hälsokommunikation, föräldrastödsprogram eller språkträning i svenska. I etableringsprogrammet finns möjligheter att inkludera insatser som dessa och insatserna kan anordnas av olika aktörer, däribland det civila samhället, kommun och landsting/region.

För personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av funktionsnedsättning eller ohälsa är parternas samverkan kring arbetssätt och insatser av stor vikt för att underlätta etableringen mot studier och arbete. Till exempel att enas om hur parterna lokalt samarbetar kring att identifiera personer med funktionsnedsättning, kommunicerar till målgruppen om stöd samt anpassar insatser för att främja progressionen hos deltagarna.

---

⁹ Samverkansdelegationens arbetsgrupp Hälsa

Reflektera kring

- Hur tolkar vi begreppen samverkan, samarbete och samsyn?
- Har vi en grundläggande samsyn om gemensamma utmaningar och vad som är möjliga lösningar på dessa? Om inte, hur skapar vi det?
- Vilka gemensamma, uppföljningsbara målsättningar kan vi behöva följa? Vilken statistik kan respektive part bidra med?
- Vilka resurser har vi att tillgå? Hur kan vi arbeta för en långsiktig samverkan trots i många fall kortsiktiga budgetar och uppdrag?
- Hur kan vi samverka bättre för att fler med kort utbildning ska motiveras till att studera vidare och nyttja möjligheterna med studiestartsstöd?

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- Gemensamma målsättningar för samverkan som utgår från lokala förutsättningar och är uppdelad på kön. Målen bör så långt som möjligt vara uppföljningsbara.
- En beskrivning av hur samverkan och det gemensamma utvecklingsarbetet ska organiseras. Det kan till exempel handla om vilka gemensamma forum som behövs, hur gemensamma beslut ska fattas och inrättande av gemensamma styrgrupper och arbetsgrupper för att praktiskt utforma och utveckla samverkan.
- En plan för hur de gemensamma målen för samverkan ska följas upp.

3 Etablering på lika villkor med en jämställdhetsintegrerad samverkan

Nyanlända kvinnor och män ska ges likvärdiga möjligheter till en god etablering. Etableringsperioden ska innehålla meningsfulla aktiviteter som tar tillvara och utvecklar personens egna resurser genom att främja delaktighet och egenmakt. Samverkande parter i den lokala överenskommelsen ska gemensamt arbeta för bättre förutsättningar för integration, främjande av hälsa, samt etablering på arbetsmarknaden. Myndigheter, kommuner, landsting/regioner och samverkanspartners ska också motverka diskriminering på grund av etnicitet, religion eller annan trosuppfattning, kön, sexuell läggning, funktionsnedsättning, ålder och könsöverskridande identitet eller uttryck.¹⁰ Regeringens mål för jämställdhetspolitiken¹¹, funktionshinderspolitiken¹² och folkhälsopolitiken¹³ ska genomsyra det arbete som myndigheter och kommuner bedriver. Även socioekonomi som utbildningslängd, inkomst/försörjning och social status behöver beaktas i arbetet. Alla ska ha möjligheten till en god etablering. I Sveriges grundlag, regeringsformen kapitel 1, framgår det att den offentliga makten, ”det allmänna” särskilt ska trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för hälsa.¹⁴

Idag kan vi se att de kvinnor och män som ingår i etableringen inte tar del av insatser på lika villkor. En lägre andel kvinnor har arbete eller deltar i olika utbildningsinsatser jämfört med män. Kvinnor får dessutom mindre tid i personliga besök med arbetsförmedlarna inom etableringen.¹⁵ För att åtgärda oskäliga skillnader i bemötande och tillgång till service mellan kvinnor och män ska samtliga kommuner och myndigheter jämställdhetsintegrera sina verksamheter. Det är viktigt att detta perspektiv även genomsyrar den samverkan som berör etableringen.

”Potentialen är enorm. Om utrikes födda kvinnor skulle jobba i samma utsträckning som inrikes födda kvinnor, så skulle BNP-nivån bli 1,5 procent högre, arbetslösheten 1 procentenhet lägre och de offentliga finanserna skulle stärkas med cirka 37 miljarder kronor.”

Finansminister Magdalena Andersson, 2017-09-01
<http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/09/regeringen-vill-att-fler-utrikes-fodda-kvinnor-ska-komma-i-arbete/>

3.1 Jämställdhetsintegrerad samverkan

Jämställdhetsintegrering är jämställdhetspolitikens strategi för att uppnå ett jämställt samhälle. Strategin innebär att det ska finnas ett jämställdhetsperspektiv integrerat i processer och beslut på alla nivåer.¹⁶ Även arbetet med att ta fram lokala

¹⁰ 1 kap. 2 § femte stycket i regeringsformen (1974:152), se även diskrimineringslagen (2008:567)

¹¹ Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken (prop. 2005/06:155).

¹² Förordning (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken

¹³ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/om-folkhalsomyndigheten/folkhalsopolitiska-mal/>

¹⁴ 1 kap. 2 § andra stycket i regeringsformen (1974:152)

¹⁵ Cheung, Maria, *Hur skapar vi en mer jämställd arbetsmarknads-etablering?* WORKING PAPER 2018:2

¹⁶ <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstallhet/jamstalldhetsintegrering/> (hämtad 2017-04-05)

överenskommelser behöver ha ett jämställdhetsperspektiv, för att finna åtgärder som utjämnar de skillnader som finns idag.

Som ett stöd för att parterna i den lokala överenskommelsen ska lyckas med att genomsyra analys och förslag på åtgärder ur ett jämställdhetsperspektiv kan följande fyra steg användas:

Steg 1: Beskriv målgruppen

En förutsättning för att ge kvinnor och män likvärdiga möjligheter att etablera sig i samhället är att samtliga samverkande aktörer har en gemensam bild av målgruppen. Detta utifrån kriterier som ofta är avgörande för vilken typ av stöd man kan ha behov av. Här är ett förslag på hur man kan göra en beskrivning av målgruppen lokalt utifrån samverkande parter statistik. Målgruppens sammansättning kan indikera vilka insatser som är viktigast att fokusera på i samverkan. Visar målgruppsbeskrivningen exempelvis att det finns ett stort behov av studiestartsstöd eller ökad samordning kring snabbspår för bristyrken? Kartläggningen liknar den målgruppsbeskrivning som ska göras enligt DUA-modellen för lokala jobbspår. Finns en sådan överenskommelse lokalt så kan den målgruppsbeskrivningen med fördel användas.

Statistisk beskrivning av målgruppen	Antal Kvinnor	Antal Män	Andel (%) kvinnor	Andel (%) män
Personer med kort eller ingen utbildning				
Personer med gymnasieutbildning				
Personer med eftergymnasial utbildning				
Genomsnittlig ålder				
Personer som är föräldralediga				
Personer som väntar på barnomsorgsplats				

Steg 2: Gör en jämställdhetskartläggning av åtgärder

För att ge kvinnor och män likvärdiga villkor under etableringsfasen är det viktigt att kartlägga varje enskilt ansvarsområde och hur kvinnor och män får del av åtgärderna. Inventera den statistik som respektive samverkanspart har tillgång till och bestäm ett antal indikatorer som speglar de ansvarsområden som finns uttalade i överenskommelsen. Nedan finns förslag på indikatorer:

Jämställdhetskartläggning utifrån samverkande aktörers ansvarsområden

Förslag på indikatorer	Kvinnor	Män	Andel (%) av kvinnor	Andel (%) av män	Statistik ansvarig
Personer på anläggningsboende (ABO)					
Personer i eget boende (EBO)					
Genomsnittlig tid (dagar) innan anvisning till ETP görs från uppehållstillståndsdatum					
Genomsnittlig tid (dagar) innan en planering är upprättad efter anvisning till ETP					
Personer i etableringsprogrammet som har: Praktik; Instegsjobb/fr 1 maj - Introduktionsjobb; Nystartsjobb; Extratjänster; Lönebidrag;					
Personer som har osubventionerad anställning (hel/deltid)					
Personer som går en arbetsmarknadsutbildning (AUB)					
Genomsnittlig tid (antal dagar) innan sfi påbörjas efter uppehållstillstånd och folkbokföring					
Personer som studerar på kommunal vuxenutbildning utöver sfi					
Andel av korttidsutbildade som av AF bedöms omfattas av utbildningsplikt					
Personer som deltagit i samhällsorientering Personer som avbrutit					
Personer som har en registrerad funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga					
Personer som ingår i det förstärkta samarbetet mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan					
Antal personer som har aktiviteten "medverka i revidering i plan pga sjukdom".					
Andel som deltar på deltid pga sjukdom					
Antal i program som saknar aktivitet pga sjukdom					

Steg 3: Dra slutsatser av statistiken

Var finns det könsskillnader? Är det till kvinnors eller mäns fördel? Finns det samband mellan olika faktorer som kan förklara de könsskillnader som uppstår? Finns det skillnader inom gruppen kvinnor respektive män?

Steg 4: Förtydliga åtaganden i LÖK:en som främjar jämställdhet

Var tydliga i den lokala överenskommelsen om vilka inbördes beroenden som finns för att etableringen ska fungera och vad som måste åtgärdas för att kvinnors och mäns etablering ska ske på lika villkor. Dokumentera de viktigaste insatserna som måste förbättras/utvecklas för att leda till en jämställd etablering samt vilka som primärt ansvarar för insatserna/åtagandena. Kom överens om mätbara mål och åtgärder, som följs upp i samband med ordinarie revidering av LÖK:en.

Kvinnor får generellt vänta något längre än män från datum för uppehållstillstånd till anvisning till etableringsprogrammet/beslut om etableringsplan. Vilka kan vara de bidragande orsakerna till detta? Hur ser kötiden till barnomsorgen ut? Hur fördelas föräldraledigheten mellan könen?

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- En gemensam strategi innehållande kartläggning, analys, åtgärder och uppföljning av hur etablering kan genomföras på lika villkor för kvinnor och män.
- En gemensam strategi bör även beskriva hur vi tar tillvara deltagarnas åsikter och upplevelser för att utveckla vår samverkan.
- Gemensamma åtgärder som främjar delaktighet och hälsa för deltagarna inom etableringsuppdraget så att etableringen blir både jämställd och jämlik oavsett exempelvis funktionsvariation.
- Arbetsätt för att främja att båda föräldrarna ges likvärdiga möjligheter att delta i etableringsinsatser kombinerat med föräldraledighet. Deltagande i det nya etableringsprogrammet kan göras på deltid så att föräldraledighet kan kombineras med deltagande i etableringsprogrammet.

4 Insatser under asyltiden¹⁷

Migrationsverket, Länsstyrelsen, Arbetsförmedlingen, Folkbildningsrådet och Landsting/Regioner har uppdrag som rör asylsökande. För att personer som befinner sig i asylprocessen ska hålla motivationen uppe och inte förlora tid är det viktigt att utnyttja tiden genom aktiviteter i samverkan.

Migrationsverket kan vid behov betala ut ersättning för vissa typer av resor till personer som är inskrivna i mottagningssystemet, till exempel resor till tidiga insatser och resor till samtal på Migrationsverket. Migrationsverket kan också om det finns särskilda skäl bevilja särskilt bidrag för resekostnader.¹⁸ Migrationsverket ska hålla information om tidiga insatser tillgänglig för de asylsökande. Migrationsverket tillhandahåller också statistik till länsstyrelsen om målgruppen.

Länsstyrelserna ska samordna tidiga insatser för asylsökande och nyanlända med uppehållstillstånd som bor i Migrationsverkets anläggningsboenden. Tidiga insatser ska bidra till att främja asylsökandes kunskaper i svenska språket, kunskaper om det svenska samhället och den svenska arbetsmarknaden samt om hälsa. Syftet är att påskynda etableringen och samtidigt göra väntetiden, som uppstår då asylansökan prövas, mer meningsfull. Länsstyrelserna ska stödja, besluta om och betala ut statsbidrag till anordnare av verksamhet för asylsökande inom civilsamhället, kommuner och kommunalförbund. Länsstyrelsen ska lämna uppgifter till Migrationsverket om vilka insatser som finns inom länet, samt hålla informationen tillgänglig för allmänheten. Länsstyrelserna tillhandahåller ett digitalt språkinlärningspaket via samhällsportalen www.informationsverige.se.

Arbetsförmedlingen har i uppdrag att erbjuda kompetenskartläggning för asylsökande, det vill säga kartläggning av utbildningsbakgrund och arbetslivserfarenhet. Arbetsförmedlingen har för ändamålet utvecklat ett digitalt kompetenskartlägningsverktyg, Jobskills.se. I kartlägningsverktyget kan den asylsökande själv beskriva sin utbildning och arbetslivserfarenhet i syfte att förbereda sin väg till arbete eller utbildning i Sverige. Arbetsgivare med ett arbetsgivarkonto hos Arbetsförmedlingen kan i sin tur gå in och söka efter kompetens i kartlägningsverktyget.

Folkbildningsrådet fördelar statsbidrag till studieförbund och folkhögskolor som erbjuder verksamhet för att främja asylsökandes kunskaper i svenska språket och om det svenska samhället. Folkbildningsrådet ska informera länsstyrelserna om var de verksamheter som beviljats medel ska bedrivas och hur många personer som förväntas delta i respektive verksamhet.

---

¹⁷ Mer information om tidiga insatser under asyltiden:

Regeringens information om tidiga insatser för asylsökande

Förordning om länsstyrelsernas uppdrag avseende insatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare

Förordning om statsbidrag till verksamheter för asylsökande m.fl.

¹⁸ Individuell prövning av rätt till särskilt bidrag enligt 18 § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA)

Landstinget/Regionen ska erbjuda alla asylsökande en hälsoundersökning, om det inte är uppenbart obehövt. Hälsoundersökningen är frivillig. Nyanlända med uppehållstillstånd som är kvotflyktingar, direktinresta anhöriga eller asylsökande som inte genomfört en hälsoundersökning under asyltiden, har möjlighet att få denna inom ett år från den tidpunkt då hen först togs emot i en kommun. Syftet med hälsoundersökningen är att identifiera eventuell ohälsa och behov av smittskyddsåtgärder samt att informera om tillgång till hälso- och sjukvård. Vid hälsoundersökningen ska även information ges dels om och tandvård, dels om hur man gör för att komma i kontakt med vården. 1177-Vårdguiden, Landstingen och Migrationsverket informerar asylsökande om möjligheten till hälsoundersökning.

Reflektera kring

- Vad behöver vi göra för att tidiga insatser för asylsökande, där kompetens och förmågor tas tillvara, tydligt ska bidra till en snabbare etablering i samhället och på arbetsmarknaden?
- Vilka insatser finns det störst behov av information om och hur når vi bäst ut med den informationen till målgruppen?
- Vilka insatser erbjuder "vårt" Landsting för asylsökande och för vilken typ av vård?

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- En beskrivning av hur parterna får information om vilka tidiga insatser som erbjuds asylsökande och som främjar etablering i arbets- och samhällslivet.
- En beskrivning av hur man lokalt arbetar med information till asylsökande om tidiga insatser.
- Rutiner för hälsoundersökningar, till exempel information om möjligheten till hälsoundersökning samt anmälningsrutiner.

5 Efter beslut om uppehållstillstånd

5.1 Uppehållstillståndskort

Migrationsverket utfärdar uppehållstillståndskort (UT-kort) som krävs för att kunna folkbokföra sig hos Skatteverket. De som får uppehållstillstånd innan ankomst till landet får UT-kort inför inresan.¹⁹ Vissa kvotflyktingar saknar UT-kort vid ankomst till Sverige. De behöver omgående uppsöka Migrationsverket, efter tidsbokning, för att lämna biometri så att ett UT-kort kan produceras och så att de därefter kan folkbokföra sig och få ett personnummer. Ersättning för kostnader som uppstår för kommunerna i samband med resa för kvotflyktingar till Migrationsverket kan sökas hos Migrationsverket.²⁰

5.2 Folkbokföring, id-kort, bankkonto och e-legitimation

Migrationsverket ska informera om folkbokföring och personnummer i samband med att personen blir underrättad om beslut angående sitt uppehållstillstånd.

Arbetsförmedlingen ska informera om det vid inskrivningen eller kartläggningen. Personen har dock ett eget ansvar att så fort som möjligt besöka ett servicekontor där Skatteverket finns representerat för att anmäla flyttning till Sverige, dvs. folkbokföra sig. För att få tillgång till de ersättningar och bidrag som personer som deltar i etableringsprogrammet/har etableringsplan kan ha rätt till krävs oftast att personen har ett bankkonto alternativt id-handlingar för att lösa in avier. För att kunna öppna ett bankkonto för personer som har ett svenskt personnummer kräver vissa banker en giltig svensk id-handling. Ansökningar om id-kort hanteras endast av de servicekontor som utfärdar id-kort. För att kunna ansöka om ersättning från Försäkringskassan via e-tjänst och för att kunna aktivitetsrapporterna via Arbetsförmedlingens e-tjänst behöver man även digitalt bank-id.

5.3 Kartläggning

När en person med eller utan uppehållstillstånd besöker Arbetsförmedlingen ska personen skrivas in, om hen har rätt att arbeta i Sverige. Om det finns ett beviljat uppehållstillstånd ska Arbetsförmedlingen undersöka om personen tillhör målgruppen för etableringsprogrammet. Tillhör personen målgruppen ska hen anvisas till programmet och delta i kartläggning. Personer som har uppehållstillstånd men vistas på anläggningsboende kan inte delta i etableringsprogrammet. Anvisning kan ske först när hen är mottagen i en kommun. Den nyanlände får ta del av insatser som motsvarar 24 månader på heltid, upp till 36 månader från det att hen första gången folkbokfördes i en kommun.²¹

¹⁹ 4 kap. 22 § utlänningsförordningen (2006:97) samt Migrationsverkets Föreskrifter (MIGRFS 06/2011) om uppehållstillstånds kort

²⁰ Se information på Migrationsverkets hemsida; <https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Statlig-ersattning/Sok-ersattning-for-personer-med-uppehallsstand/Ersattning/Vissa-sarskilda-eller-extraordinara-kostnader.html>

²¹ För den som folkbokförts under tiden på anläggningsboende räknas tiden från det att personen först togs emot i en kommun.

Kartläggningssamtalen, som kan vara ett eller flera, ska omfatta en kartläggning av deltagarens utbildningsbakgrund, tidigare arbetslivserfarenhet, behov av utbildning och andra insatser, förmåga och förutsättningar att delta i insatser inom programmet och andra förhållanden som är av betydelse för den nyanländes etablering i arbets- och samhällslivet. Under kartläggningen ska Arbetsförmedlingen informera om etableringsersättning och tilläggsförmånerna bostadsersättning samt etableringstillägg. Det går att ansöka om etableringsersättning digitalt via e-tjänst på Försäkringskassan.se, vilket förespråkas.

5.4 Arbete och praktik under tid på anläggningsboende

Om en person beviljas uppehållstillstånd och bor i Migrationsverkets anläggningsboende kan Arbetsförmedlingen bevilja praktik, instegsjobb, extratjänster och nystartsjobb under förutsättning att personen redan har hittat arbets-/praktikplats, har samordningsnummer/personnummer och att Arbetsförmedlingen, i de fall det är aktuellt, bedömt att det är arbetsmarknadspolitiskt motiverat.

5.5 Bosättning

Migrationsverket ansvarar för anvisning till bosättning av kvotflyktingar och personer med uppehållstillstånd som bor på Migrationsverkets anläggningsboenden. När beslut om anvisning fattas ska mottagande i kommunen ske inom två månader. Migrationsverket ansvarar även för bosättning av personer som inte har rätt att delta i etableringsprogrammet förutsatt att personerna omfattas av bosättningslagen. Personen kan endast få *ett* erbjudande om anvisning. Avböjer personen upphör rätten till Lagen om mottagande av asylsökande (LMA), vilket innebär att dagersättningen dras in och utskrivning sker från Migrationsverkets boende till vistelsekommunen.

En kommun är skyldig att, efter anvisning, ta emot nyanlända personer som har beviljats uppehållstillstånd.²² Kommunerna ska planera för mottagandet av nyanlända för bosättning.²³ Antalet nyanlända personer som en kommun ska ta emot regleras av det kommunal som Länsstyrelsen beslutar om utifrån länstalen som regeringen fastställer. Förutom de nyanlända som tas emot på anvisning är det många nyanlända som bosätter sig på egen hand i kommunerna. Ansvaret för bostadsförsörjningen innebär att kommunen också ska planera och skapa förutsättningar för att alla i kommunen ska leva i goda bostäder.

5.5.1 Praktisk hjälp vid bosättning

Kommunerna ansvarar för att, vid behov, se till att nyanlända personer erbjuds praktisk hjälp i samband med att de tas emot för bosättning i en kommun. Den praktiska hjälpen kan vara att till exempel i samband med mottagande på anvisning

²² 5 § Lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning

²³ Förordning (2016:39) om mottagande av vissa nyanlända invandrare

hämta personen vid buss/flyg/tåg, visa boendet och ge information om tvättstuga, elavtal och hemförsäkring.²⁴

5.6 Hemutrustningslån

Vissa nyanlända personer kan ansöka om hemutrustningslån från CSN för att utrusta sin bostad. För att göra en ansökan ska den sökande vara 18 år och vända sig till en behörig lånekontaktperson. Arbetsförmedlingen och kommunen har behöriga lånekontaktpersoner som kan hjälpa till med ansökan om hemutrustningslån.²⁵ Migrationsverket har kontaktpersoner men informerar endast om möjligheten att ansöka om hemutrustningslån.

5.7 Hälsoundersökningar

Nyanlända med uppehållstillstånd som inte genomfört en hälsoundersökning under asyltiden, liksom kvotflyktingar och direktinresta anhöriga, har möjlighet att få denna hälsoundersökning kostnadsfritt inom ett år från beslut om uppehållstillstånd.²⁶

5.8 Förskola, fritidshem och skola

Kommunerna ska erbjuda förskola till barn från ett års ålder när föräldrar arbetar eller studerar eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt.²⁷ Nyanlända barn har rätt till plats på förskola på samma villkor som övriga barn.²⁸ Deltagare med etableringsinsatser inom etableringsplan eller i etableringsprogrammet är likställda med arbetande och studerande.²⁹ När vårdnadshavare har anmält önskemål om förskola med offentlig huvudman ska kommunen erbjuda barnet förskola inom fyra månader.³⁰ Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt i grundskola.³¹ Det är den kommun där eleven är folkbokförd som ansvarar för att eleven fullgör sin skolplikt.

5.9 Socialt stöd

Med socialt stöd avses vissa frågor som bland annat kan röra försörjning, bosättning, vård, migrationsfrågor samt hjälp med att förstå innebörden av olika besked som målgruppen har mottagit från myndigheter och kommuner. Det kan också handla om råd och praktiskt stöd att lösa frågor som rör den sociala situationen, familj- och vardagsliv och som påverkar förutsättningarna för att arbeta eller studera.

---

²⁴ Läs mer om ansvarsfördelning [här](#).

²⁵ Förordningen (1990:1361) om lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utlänningar.

²⁶ Se kapitel 4 i Metodstödet: Insatser under asyltiden

²⁷ 8 kap 5 § Skollagen (2010:800).

²⁸ 8 kap 5§ Skollagen (2010:800)

²⁹ 8 kap. 5 och 7 § Skollagen (2010:800). Se även Prop. 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet sid 348

³⁰ 8 kap 14§ Skollagen (2010:800).

³¹ 7 kap 2 § Skollagen (2010:800).

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- Rutiner för att möjliggöra att anvisning till etableringsprogrammet och kartläggningen sker så snart som möjligt efter beslut om uppehållstillstånd. Sådana rutiner bör inkludera hur Migrationsverket informerar om Arbetsförmedlingens uppdrag och kontaktvägar.
- Rutiner för att möta nyanländas behov av socialt stöd. Det kan till exempel handla om vägledning och stöd i frågor som rör kontakt med sjukvården, posthantering och familjeåterförening.
- Gemensamma rutiner för praktiskt stöd, exempelvis:
  - information om möjlighet till hälsoundersökning
  - praktisk hjälp för bosättning
  - stöd till kvotflyktingar som behöver boka tid för utfärdande av UT-kort
  - stöd gällande folkbokföring och personnummer
  - stöd för ansökningar om hemutrustningslån, Id-kort eller öppnande av ett bankkonto
  - stöd i anskaffande av e-legitimation/bank-id. Med e-legitimation kan de nyanlända ansöka om etableringsersättning, föräldrapenning med mera. Hen kan även ta del av information om kommande utbetalningar. Även Arbetsförmedlingen har tjänster kopplade till bank-id.
  - anmälan till förskola, skola och fritidshem
- Rutiner för att hantera om någon blir akut bostadslös.
- Rutiner för hur samarbetet kring eventuell "Mötesplats" kan samordnas med den lokala överenskommelsen.

6 Etableringsaktiviteter

6.1 Etableringsplan eller arbetssökandes planering inom etableringsprogrammet

Den som har en etableringsplan som sträcker sig över årsskiftet 2018 fortsätter med sina aktiviteter enligt det gamla regelverket fram tills att beslutet om etableringsplanen löper ut.³² Om det efter årsskiftet återstår tid med plan enligt den gamla lagstiftningen ska personen som huvudregel anvisas till etableringsprogrammet för resterande tid, dock längst 36 månader från datumet då en etableringsplan först upprättats. Om etableringsplanen löper ut efter årsskiftet och det då finns överhoppningsbar tid eller tilläggsdagar som den arbetssökande kan ta del av så kan personen anvisas till etableringsprogrammet för den tiden. Detta förutsatt att programperioden ryms inom 36 månader från datumet för det första beslutet om etableringsplan.³³

Etableringsprogrammet inleds med att den arbetssökande deltar i kartläggning och medverkar till upprättandet av en planering (handlingsplan). Planeringen av aktiviteter enligt det nya regelverket inom etableringsprogrammet, upprättas när kartläggningen är klar och en arbetsmarknadspolitisk bedömning är gjord. Planeringen ska omfatta insatser om maximalt 24 månader på heltid (med en ramtid på 36 månader från det att den nyanlända först folkbokfördes i en kommun) och innehålla kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare eller motsvarande utbildning, samhällsorientering och aktiviteter för att underlätta och påskynda etablering i arbets- och samhällslivet.³⁴ Planen ska i normalfallet omfatta heltidsaktiviteter motsvarande 40 timmar per vecka. Vid utformning av planeringen ska hänsyn tas till deltagarens familjesituation och hälsa. Arbetsförmedlingen kartlägger personens förutsättningar och förmåga att delta. Aktiviteterna i planeringen görs utifrån en arbetsmarknadspolitisk bedömning och ska utformas efter varje persons förutsättningar och behov. Planeringen ska syfta till att deltagaren etablerar sig på arbetsmarknaden. Utformandet av planeringen och beslut om aktiviteter görs i samråd med deltagaren och tydliga mål och delmål för deltagarens etablering upprättas. Det ska i planeringen framgå vem som ansvarar för respektive aktivitet. Arbetsförmedlingen ska tillsammans med deltagaren följa upp och utvärdera insatserna i planeringen mot överenskomna syften, delmål och mål.

6.2 Nyanlända i åldern 18-19 år utan föräldrar i Sverige

Enligt den tidigare lagstiftningen kunde den som var 18 och 19 år och saknade föräldrar i landet ha rätt till en etableringsplan. I den nya förordningen som gäller från den 1 januari 2018 är det endast personer som är mellan 20 och 65 år som kan

³² Insatserna erbjuds då i enlighet med lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare samt Förordningen (2010:409) om etableringssamtal och etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

³³ Förordning (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, övergångsbestämmelser

³⁴ Förordning (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

ingå i etableringsprogrammet.³⁵ De ungdomar som har en pågående etableringsplan fortsätter att följa planen enligt den tidigare lagstiftningen tills dess att planen löper ut. Även om tid finns kvar enligt det tidigare regelverket kan ungdomar under 20 år inte skrivas in i det nya programmet. Syftet med den nedre åldersgränsen är att ungdomar ska ges möjlighet till utbildning inom gymnasieskolan. Nyanlända ungdomar under 20 år har rätt att ta del av samma service hos Arbetsförmedlingen som övriga inskrivna ungdomar under 20 år.

Migrationsverket ersätter kommuner för ekonomiskt bistånd som betalas ut till unga som har fyllt 18 men inte 21 år och som saknar föräldrar i landet samt går i gymnasieskola. En förutsättning är att det ekonomiska biståndet har betalats ut enligt 4 kap 1 § i socialtjänstlagen och den unge inte är föremål för vård i annat hem än deras eget enligt socialtjänstlagen eller lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.³⁶

6.3 Utbildning i svenska för invandrare (sfi)

Sfi är en del av den kommunala vuxenutbildningen och ska ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i svenska språket. Utbildningen syftar också till att ge de personer som saknar grundläggande läs- och skrivfärdigheter möjlighet att öva upp dessa. Utbildningen får ske på elevens modersmål eller något annat språk som eleven behärskar.³⁷

Nyanlända personer som är folkbokförda i Sverige har rätt till sfi.³⁸ Utbildningen ska finnas tillgänglig så snart som möjligt efter att personens rätt till sfi har inträtt. Om det inte finns särskilda skäl ska utbildningen kunna påbörjas inom tre månader efter folkbokföringsdatum.³⁹ Varje kommun ska aktivt verka för att de som omfattas av *lagen om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare* kan påbörja sfi inom en månad från det att de har anmält sig till utbildningen hos kommunen.⁴⁰

Sfi är en obligatorisk aktivitet inom etableringsprogrammet liksom för dem som har etableringsplan. Varje kommun ska också aktivt verka för att nå dem som har rätt till sfi och motivera dem att delta i utbildningen.⁴¹ Sfi ska kunna kombineras med förvärvsarbete, föräldraledighet, arbetslivsorientering, samhällsorientering, validerande insatser, praktik eller annan utbildning.⁴² Sfi-utbildning

Många orter i landet har arbetat upp väl fungerande samverkan mellan Arbetsförmedlingen och sfi-anordnare. Genom att Arbetsförmedlingen kontinuerligt träffar sfi-lärare lokalt ökar möjligheten att tidigt fånga upp de deltagare som kan behöva anpassningen eller annat stöd. Mer kunskap om varandras verksamheter ger också ökad förståelse för hur aktiviteter kan planeras på bästa sätt för deltagaren.

³⁵ Lag (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

³⁶ 20 § Förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar.

³⁷ 20 kap. 4 § tredje stycket skollagen (2010:800)

³⁸ 20 kap. 31 § skollagen (2010:800) anger att individen måste vara bosatt i landet och med det avses enligt 29 kap 2 § första stycket att individen är folkbokförd

³⁹ 20 kap. 29 § tredje stycket skollagen (2010:800).

⁴⁰ 20 kap. 29 § första stycket skollagen (2010:800).

⁴¹ 20 kap. 29 § andra stycket skollagen (2010:800).

⁴² 20 kap. 25-26 §§ skollagen (2010:800)

ska bedrivas kontinuerligt under hela året.⁴³ För varje studerande ska det finnas en individuell studieplan.

6.4 Kommunal vuxenutbildning

Kommunerna ska tillhandahålla kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå, gymnasial nivå och svenska för invandrare.⁴⁴ Skollagen innehåller bestämmelser om vem som har rätt respektive är behörig till kommunal vuxenutbildning, urval, hur ansökan ska behandlas samt vad som gäller vid beslut om mottagande och antagning. Bestämmelserna skiljer sig åt mellan grundläggande- och gymnasialnivå, bland annat när det gäller elevens rätt och behörighet till utbildningen.

En vuxen har rätt att delta i den kommunala vuxenutbildningen på grundläggande nivå från och med andra kalenderhalvåret det år då personen fyller 20 år; om denne är bosatt i landet, saknar sådana kunskaper som utbildningen syftar att ge och har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.⁴⁵ Kommunen ansvarar för att de personer som har rätt till utbildning på grundläggande nivå ska få möjlighet att delta. Kommunen ska aktivt verka för att nå dessa personer och motivera dem att delta i utbildningen.⁴⁶ Om en elev i utbildning på grundläggande nivå har bristande kunskaper i svenska språket, får utbildningen ges på elevens modersmål eller något annat språk som eleven behärskar. Utbildning som ges på annat språk ska kompletteras med undervisning eller träning i svenska språket.⁴⁷

Varje kommuninvånare är behörig att delta i utbildning på gymnasial nivå från och med andra kalenderhalvåret det år hen fyller 20 år, är bosatt i landet, saknar sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge, har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen, och i övrigt uppfyller föreskrivna villkor. Om det är fler sökande än antalet platser till en utbildning ska ett urval göras.⁴⁸ Urval tillämpas endast på gymnasial nivå, eftersom grundläggande nivå är en rättighet för den som är behörig.

Det är även en rättighet att gå utbildningar inom kommunal vuxenutbildning (komvux) för att bli behörig till högskola eller yrkeshögskola.

6.5 Utbildningsplikt

Utbildningsplikten gäller för deltagare i etableringsprogrammet som har:

1. kort utbildning⁴⁹ och som därför;

---

43 2 kap. 25 § förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning.

44 20 kap. 3 § skollagen (2010:800)

45 20 kap. 11 § skollagen (2010:800)

46 20 kap. 12 § skollagen (2010:800)

47 20 kap. 2 § skollagen (2010:800)

48 3 kap. 7 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning

49 Arbetsförmedlingen har gjort tolkningen att den som saknar avslutad svensk gymnasieutbildning eller motsvarande anses ha kort utbildningsbakgrund.

2. utifrån en arbetsmarknadspolitisk bedömning inte anses kunna matchas mot arbete under tiden i programmet.⁵⁰

Deltagare som omfattas ska inom ramen för etableringsprogrammet i huvudsak ta del av följande utbildningsinsatser:

- sfi eller motsvarande utbildning vid folkhögskola,
- samhällsorientering,
- utbildning inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande eller gymnasial nivå, särskild utbildning för vuxna eller motsvarande utbildning inom folkhögskolan.

När Arbetsförmedlingen gör en bedömning att en deltagare omfattas av utbildningsplikt ska deltagaren anvisas att söka utbildning hos berörd kommun eller folkhögskola.

6.5.1 Gemensamt uppdrag – samverkan på strategisk samt operativ nivå

Utbildningsplikten innebär ett gemensamt åtagande för Arbetsförmedlingen och landets kommuner. För att utbildningsplikten ska få avsedd effekt är det viktigt att ansvarsfördelningen mellan parterna är tydlig samt att Arbetsförmedlingen, landet kommuner och folkhögskolor har en god samverkan. Samverkan behöver ske såväl på strategisk som på operativ nivå.

Den lokala samverkan bör uppnå följande tillstånd:

- Parterna säkerställer god kännedom om varandras förutsättningar och uppdrag kopplade till utbildningsplikten för nyanlända.
- Parterna säkerställer att god kännedom finns om det lokala och regionala utbildningsutbudet samt omfattningen av behovet av utbildning bland nyanlända inom etableringsprogrammet.
- Parterna säkerställer fungerande strukturer för samverkan i det operativa arbetet kring utbildningsplikten.

Arbetsförmedlingen, landets kommuner samt folkhögskolor bör tillsammans upprätta rutiner för samarbetet i den operativa verksamheten kring utbildningsplikten. Rutinerna bör omfatta följande delar:

1. Arbetsförmedlingen och kommunen bör inom ramen för den lokala samverkan säkerställa att det finns kunskap hos Arbetsförmedlingen lokalt om kursstarter inom den kommunala vuxenutbildningen.

---

50 14 § förordning (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

2. Parterna bör upprätta lokala rutiner för hur den enskilde ska få stöd av kommunen i ansökningsförfarandet samt hur den sökandes behov av studie- och yrkesvägledning kan tillgodoses.
3. Parterna bör upprätta lokala rutiner för hur Arbetsförmedlingen ska få kännedom om skälen till varför en sökande inte antas till, eller inte deltar i, reguljär utbildning.
4. Det bör upprättas lokala rutiner för hur studieförberedande och motiverande insatser kan erbjudas sökande som bedöms sakna förutsättningar att tillgodogöra sig reguljära utbildningsinsatser eller i fall då det uppstår väntetider inför kursstarter.

6.6 Studie- och yrkesvägledning

Elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Hemkommunen är skyldig att se till att den som avser att påbörja utbildning på grundläggande nivå och/eller svenska för invandrare erbjuds studie- och yrkesvägledning.⁵¹

6.7 Samhällsorientering

Kommunen ska erbjuda samhällsorientering till de som omfattas av lagen om ansvar för etableringsinsatser. Utbildningen ska finnas tillgänglig så snart som möjligt efter att en planering med deltagaren har upprättats. Samhällsorientering ska omfatta minst 60 timmar och normalt vara avslutad inom ett år från det att etableringsplanen eller deltagarens planering har upprättats.⁵²

6.8 Aktiviteter för att underlätta och påskynda etablering i arbets- och samhällslivet

Utöver sfi och samhällsorientering ska en etableringsplan eller en planering med programdeltagaren i etableringsprogrammet bestå av aktiviteter som kan underlätta och påskynda personens etablering på arbetsmarknaden och samhällslivet.⁵³ Arbetsförberedande insatser kan vara insatser som Arbetsförmedlingen erbjuder via arbetsmarknadspolitiska program⁵⁴, anställningsstöd⁵⁵ eller insatser som ingår i Arbetsförmedlingens tjänster⁵⁶. Insatserna kan också vara sådana som erbjuds av kommun, landsting och idéburna organisationer. Dessa insatser ska syfta till att

---

51 2 kap. 29 § skollagen (2010:800)

52 5 § förordning (2010:1138) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare

53 7 § lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. 13 § förordning (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

54 förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program samt Förordningen (2000:630) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

55 Förordning (2015:503) om särskilt anställningsstöd, Förordning (2018:43) om stöd för nystartsjobb.

56 Söka arbete, förbättra ditt arbetssökande, vägledning till arbete, utbildning till arbete, klargöra dina arbetsförutsättningar, anpassa din arbetsituation samt arbetsförberedande insatser.

främja deltagarens möjligheter till nya nätverk, ge socialt stöd och utveckla svenska språket.

6.9 Eftergymnasiala studier

Till skillnad från dem som har etableringsplan kan programdeltagare i det nya etableringsprogrammet från och med den 1 januari 2018 även bedriva eftergymnasiala studier som en aktivitet inom ramen för programmet.⁵⁷

6.10 Rehabilitering

För att klargöra deltagarens förutsättningar för arbete och studier inom etableringsplanen eller etableringsprogrammet behöver parterna i en del fall samarbeta. Arbetsförmedlingen kartlägger deltagarens resurser och behov. Om personen har en sjukdom eller funktionsnedsättning och är i behov av rehabiliterande insatser ska Arbetsförmedlingen anpassa etableringsplanens eller planeringens innehåll i samråd med deltagaren, vårdgivare och kommun. Respektive anordnare av aktiviteterna bör undersöka hur insatsen kan anpassas för att möta deltagarens förutsättningar och behov.

Personer som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättningen inte kunde medverka i aktiviteter motsvarande 25 procent av heltid hade inte rätt till en etableringsplan enligt det tidigare regelverket. Någon motsvarande bestämmelse finns inte för dagens etableringsprogram. Istället görs en bedömning av om insatserna kan anpassas för att möjliggöra deltagande. En person som bedöms helt sakna förmåga att delta i insatser har inte möjlighet att anvisas etableringsprogrammet.

Alla deltagare som omfattas av etableringsinsatser kan vid behov ta del av arbetslivsinriktad rehabilitering. För personer som har en nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom och som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program ska Arbetsförmedlingen undersöka om insatserna i programmet kan anpassas så att personen om möjligt kan fortsätta att delta i programmet. Medicinsk rehabilitering ska företrädesvis ske under del som personen är sjukfrånvarande/sjukskriven.

För deltagare som har en etableringsplan kan medicinsk eller social rehabilitering ske parallellt med andra etableringsinsatser i etableringsplanen under förutsättning att insatserna stödjer deltagarens väg mot arbete och studier.

I vissa fall kan det bli aktuellt för Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan att genomföra en gemensam kartläggning tillsammans med deltagaren för att identifiera deltagarens förutsättningar och behov av arbetslivsinriktad rehabilitering.⁵⁸ Ibland kan det leda till att Försäkringskassan behöver samordna, alltså planera, initiera och följa upp, rehabiliteringsinsatser för att deltagaren ska kunna komma ut i arbete. Det

⁵⁷ § 13 förordning (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

⁵⁸ Nationell överenskommelse för det förstärkta samarbetet och uppdraget om övergångar mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan 2018, Af-2018/0003 3878, FK-001785-2018, Version 1.0.

gäller om Försäkringskassan har bedömt att deltagaren har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom och om det finns ett behov av arbetslivsinriktad rehabilitering för att personen ska kunna återgå i arbete.⁵⁹ Deltagaren behöver då ansöka hos Försäkringskassan om samordning av rehabiliteringsinsatser och bifoga ett läkarintyg.⁶⁰ Om vården bedömer att inte finns någon möjlighet till arbetslivsinriktad rehab i nuläget för individen så kommer Försäkringskassan att stänga samordningsärendet. Personen måste då på egen hand ansöka om samordnad rehabilitering på nytt till Försäkringskassan när förutsättningarna för arbetslivsinriktad rehabilitering finns.

6.10.1 Ansvarsfördelning inom rehabilitering

Parternas ansvar är enligt följande:

- Kommunen ansvarar för insatser av social karaktär.⁶¹ Här kan det civila samhället också erbjuda insatser.⁶²
- Arbetsförmedlingen ansvarar för arbetslivsinriktad rehabilitering i form av vägledande, utredande, rehabiliterande eller arbetsförberedande insatser.⁶³
- Landstinget/Regionen har som regel ansvar för att erbjuda medicinsk rehabilitering, habilitering och hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning.⁶⁴
- Försäkringskassan tillhandahåller inte några egna rehabiliteringsåtgärder utan samordnar vid behov övriga aktörers insatser i de fall arbetsförmågan är nedsatt på grund av sjukdom. Försäkringskassans skyldigheter är alltså av utredande och samordnande karaktär.⁶⁵

6.11 Insatser efter slutförd etableringsperiod

När etableringsplanen har tagit slut eller när deltagare i etableringsprogrammet har gått ur programmet på grund av att maximal tid har uppnåtts har personen rätt att vara fortsatt inskriven som arbetssökande på Arbetsförmedlingen och utifrån vad som bedöms lämpligt ta del av andra insatser. De personer som lämnar etableringsprogrammet eller har en etableringsplan som löpt ut och ännu inte har etablerats på arbetsmarknaden erbjuds, förutsatt att de uppfyller villkoren, att ingå i jobb- och utvecklingsgarantin eller jobbgarantin för ungdomar, för dem som är upp till 25 år.

Personen kan ha rätt att fortsätta läsa sfi efter slutförd etableringsperiod om grundläggande kunskaper i svenska språket saknas. Rätten att läsa kommunal

---

59 29 kap. 2 § Socialförsäkringsbalken (2010:110)

60 110 kap. 4 § Socialförsäkringsbalken (2010:110)

61 2 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) se även skriften "Samordna rehabiliteringen" <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2011/2011-5-2>

62 13 § Förordning (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

63 Förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten, Förordningen (2000:630) om särskilda insatser för personer med funktionshinder samt Förordningen (2007:1030) med instruktion för arbetsförmedlingen.

64 Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

65 30 kap 8-11 § § Socialförsäkringsbalken (2010:110).

vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå samt särskild utbildning för vuxna är reglerad på samma sätt som för övriga invånare.⁶⁶ Deltar personen i jobb och utvecklingsgarantin har denne möjlighet att studera sfi under 12 månader. Deltagaren kan också skrivas ut ur programmet och med bibehållen aktivitetsersättning studera på grundläggande och gymnasial nivå inom den kommunala vuxenutbildningen.⁶⁷ I jobbgarantin för ungdomar gäller andra regler för studier, där man endast kan studera sfi i sex månader. Deltagare kan även kvalificera sig för utbildningskontrakt om hen är över 20 år.

Reflektera kring

- En betydligt lägre andel bland deltagare som har etableringsplan eller deltar i etableringsprogrammet har en registrerad funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga jämfört med övriga inskrivna arbetsökande på Arbetsförmedlingen. Detta kan innebära risk för att det finns dold ohälsa. Vilken typ av samverkan behövs för att tidigt identifiera ohälsa och kunna ge rätt stöd?
- Effekterna av olika arbetsmarknadsinsatser är till stor del beroende av till vem en viss insats ges. En insats blir effektiv när den möter den enskilda individens specifika behov för att etablera sig på arbetsmarknaden. Hur kan samverkan utvecklas för att öka träffsäkerheten och flexibiliteten i de utbildnings- och arbetsmarknadsinsatser som ges?
- Vilka åtgärder behövs för att skapa forum för samverkan kring rehabilitering i de fall detta saknas?
- Forskning och erfarenheter visar att personer som kommit till Sverige på grund av flykt i stora delar har sämre hälsa än andra grupper. Finns behov av samverkan för att erbjuda och utveckla hälsokommunikation?
- Hur kan kommunen utifrån ett kompetensförsörjningsperspektiv ta tillvara nyanländas erfarenheter och kompetenser genom att erbjuda exempelvis praktikplatser, instegsjobb, traineejobb och extratjänster?

⁶⁶ 20 kap 11 och 20 § § samt 21 kap 11 § Skollagen (2010:800)

⁶⁷ 30 § 2 stycket p.6 och 7 förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- En gemensam kartläggning av målgruppens behov, efterfrågan på arbetsmarknaden och vilka insatser som erbjuds lokalt och som kan ingå i deltagarens etableringsplan eller planering. Kartläggningen bör ge svar på frågorna:
  - Vilka behov och kompetenser finns hos de nyanlända?
  - Vilka jobb finns/kommer finnas och vad krävs för att vara anställningsbar inom dem (utbildning, erfarenhet, färdigheter etc.)?
  - Vilka insatser finns eller/och behöver utvecklas för att nyanlända kvinnor och män ska kunna möta efterfrågan på arbetsmarknaden på kort respektive lång sikt?

Denna form av kartläggning påminner om den modell som DUA-tagit fram för överenskommelser av lokala jobbspår. Finns det en DUA-överenskommelse lokalt kan den med fördel användas.

- Rutiner för hur samordning av olika aktiviteter i deltagarens etableringsplan eller planering ska ske och följas upp i samverkan så att deltagaren når uppsatta mål. Till exempel i händelse av avstannad progression i sfi eller byte av aktivitet.
- Finns lokala jobbspår genom DUA-överenskommelser? Är rutinerna kring dessa tydliga för alla parter?
- Strategi för att fler nyanlända ska kunna påbörja reguljära studier under tiden för etableringsprogrammet. Se avsnitt 6.5.1.
- Hur många bedöms omfattas av utbildningsplikten? Hur ska samverkan ske för att ta fram lokala rutiner som säkerställer att utbildningsplikten blir ändamålsenlig (exempelvis informationsöverföring)? Se avsnitt 6.5.1.
- Rutiner för hur studie- och yrkesvägledning via kommunala vuxenutbildningen kommer nyanlända till del.
- Strategi för att nyanlända ungdomar får möjlighet att påbörja och fullfölja en gymnasial utbildning.
- Information om vilket/vilka forum för samverkan parterna lokalt ska eller kan använda för att deltagaren i tid ska erbjudas rehabilitering från rätt part.
- En beskrivning över hur samverkan mellan parterna lokalt ska ske kring rehabilitering.
- Information om hur rehabiliteringsinsatser ska samordnas med övriga insatser i etableringsplanen eller i planeringen för deltagare i etableringsprogrammet.
- En beskrivning av hur parterna lokalt kan utveckla insatser i samarbete med kommun, landsting och civilsamhället.
- En gemensam strategi för insatser som stärker den fortsatta etableringen för de som lämnar etableringen.
- I allt arbete som refereras till ovan behövs ett jämställdhetsperspektiv. Se kapitel tre för ytterligare information.

7 Försörjning

7.1 Bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande (LMA)

Bistånd enligt LMA lämnas i form av dagersättning, bostadsersättning, särskilt bidrag och logi. Dagersättning betalas ut till de personer som är inskrivna vid någon av Migrationsverkets mottagningsenheter och som saknar egna medel, oavsett om personerna bor på anläggningsboende eller i eget boende. Asylsökande har även rätt till särskilt bidrag om det föreligger annat angeläget behov som inte ingår i de kostnader som dagersättningen normalt ska täcka. Särskilda bidrag tillämpas restriktivt och varje ansökan behovsprövas.

Personer som är inskrivna vid anläggningsboende har rätt till bistånd efter det att de har beviljats uppehållstillstånd om de inte anvisats eller kunnat utnyttja en anvisad plats i en kommun. Detta gäller under förutsättning att personen omfattas av bosättningslagen. I annat fall skrivs personen ut direkt i samband med uppehållstillstånd. Personer som bor i eget boende har rätt till bistånd under en månad från den dag de har beviljats uppehållstillstånd.⁶⁸

7.2 Etableringsersättning, tilläggsförmåner och ersättning för resor

7.2.1 Etableringsersättning

Etableringsersättningen är individuell och påverkas inte av inkomster som övriga i hushållet har. Ersättningen betalas ut i efterskott och ska täcka skäligen levnadsomkostnader.⁶⁹ För de som har etableringsplan är det Arbetsförmedlingen som beslutar om ersättningen och Försäkringskassan som ansvarar för utbetalningen. För de som ingår i etableringsprogrammet gäller att det är Försäkringskassan som både beslutar om och betalar ut etableringsersättningen.

Etableringsersättning för de med etableringsplan

Etableringsersättning lämnas för deltagande i etableringsplan som motsvarar heltid, 75, 50 eller 25 procent. Ersättningen kan sänkas om personen inte deltar i insatser enligt etableringsplanen. Ersättningen kan upphöra helt om deltagaren tackar nej till ett arbete. Vid sammanhängande sjukdom kan ersättningen betalas ut maximalt under 30 dagar.⁷⁰

Etableringsersättning för deltagare i etableringsprogrammet

Som regel anvisas deltagare till etableringsprogrammet på 100 procent om det inte finns godkända skäl för deltid såsom till exempel arbete, föräldraledighet eller sjukdom eller funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.⁷¹ Om

68 8 § andra och tredje stycket LMA

69 Prop. 2009/10:60 Nyanlända invandrares arbetsmarknads-etablering – egenansvar med professionellt stöd sid 103.

70 Förordningen (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare

71 För fler anledningar, se: 8 § förordning (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

deltagaren arbetar eller är föräldraledig på exempelvis 50 procent så kan personen delta i etableringsprogrammet på 50 procent, vilket gör att ersättningen betalas ut i motsvarande omfattning. Deltagaren kan få en varning eller bli avstängd från ersättning enligt en sanktionstrappa om deltagaren frångår överenskommelsen i arbetssökandes planering.⁷² Vid sammanhängande sjukfrånvaro som överstiger 30 kalenderdagar kan utskrivning från programmet ske.⁷³

7.2.2 Tilläggsförmåner

En person som deltar i aktiviteter i etableringsplanen eller är anvisad till etableringsprogrammet har, efter ansökan, rätt till etableringsersättning och under vissa förutsättningar även rätt till tilläggsförmånerna etableringstillägg eller bostadsersättning. Personen kan inte få etableringstillägg och bostadsersättning för samma tid, eftersom villkoren för rätten till de olika tilläggsförmånerna skiljer sig åt. En person som har etableringsplan och rätt till etableringsersättning men inte får någon utbetalning, kan ändå ha rätt till etableringstillägg eller bostadsersättning. Detta kan exempelvis vara aktuellt om den arbetssökande har arbete på heltid som aktivitet i sin etableringsplan. För deltagare i etableringsprogrammet gäller inte denna regel. Deltagare som arbetar kan endast vara inskriven i programmet motsvarande den del som personen är arbetslös. Vid arbete på deltid anpassas anvisningen till att motsvara den del av arbetsutbudet som återstår. Undantaget är tillfälliga anställningar eller timanställning. Storleken på eventuellt etableringstillägg eller bostadsersättning för deltagare i etableringsprogrammet påverkas inte av omfattning i programmet. Försäkringskassan beslutar om och betalar ut tilläggsförmånerna. Vid anvisning till etableringsprogrammet bör Arbetsförmedlingen informera deltagare om etableringsersättningen och tilläggsförmånerna samt vid behov hjälpa till att ansöka om dessa.

7.2.3 Ersättning för resor

Inför ett beslut om anvisning till etableringsprogrammet får ersättning lämnas för skäliga kostnader för en resa till och från Arbetsförmedlingen.⁷⁴ Både för personer som har etableringsplan och personer som har planering inom etableringsprogrammet kan Arbetsförmedlingen lämna ersättning för resa till sfi, samhällsorientering och Arbetsförmedlingens programaktiviteter. I vissa fall reduceras ersättningen med en egenavgift beroende på vilken typ av resa som är beviljad.

7.3 Månadsredovisning, ansökan om etableringsersättning, aktivitetsrapportering och sanktionstrappan

7.3.1 Månadsredovisning för de som har etableringsplan

Deltagare med etableringsplan och etableringsersättning ska varje månad lämna in en redovisning till Arbetsförmedlingen för att få sin ersättning och tilläggsförmåner

⁷² 6 kap. förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser

⁷³ 18 § förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser

⁷⁴ 3 kap. 3 § förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser

utbetalda.⁷⁵ Redovisningen är en frånvarorapportering där deltagaren rapporterar eventuell frånvaro under månaden som gått. Arbetsförmedlingen skickar meddelande om frånvaro till Försäkringskassan, som gör avdrag på deltagarens tilläggsförmån.

Anordnare av aktiviteter i etableringsplanen är skyldiga att vid förfrågan lämna uppgifter om frånvaro till Arbetsförmedlingen. Från och med januari 2017 behöver anordnare dock inte rapportera och skriva under frånvaro varje månad på blanketten ”Månadsredovisning – etableringsersättning”.

7.3.2 Ansökan om etableringsersättning för de som ingår i etableringsprogrammet

Deltagare i etableringsprogrammet ska ansöka om sin etableringsersättning hos Försäkringskassan varje månad. Ersättningen betalas ut i efterhand och ansökan ska komma in till Försäkringskassan senast den sjunde varje månad för att utbetalningen ska ske den 26 samma månad. Ansökan ska helst ske med hjälp av e-legitimation på Försäkringskassans hemsida. Man kan också ansöka genom att lämna in en blankett på Servicekontor eller posta en blankett till Försäkringskassan. Det är inte möjligt att få ersättning för längre tid tillbaka än kalendermånaden innan, om det inte finns särskilda skäl.⁷⁶

Under kartläggningen inom etableringsprogrammet är ersättningen 231 kr per ersättningsdag. Deltagaren ansöker om ersättningen från Försäkringskassan. Ersättning under kartläggningen kan betalas ut för mer än en månad tillbaka i tiden. Någon utbetalning sker inte innan deltagaren har anmält samordningsnummer eller personnummer till Arbetsförmedlingen. När kartläggningen är klar och deltagaren har fått en planering, går ersättningen upp till 308 kr. Deltagaren måste då ansöka om ersättning från Försäkringskassan varje månad.

Deltagaren ska rapportera sjukfrånvaro första dagen till Arbetsförmedlingen, för att ha rätt till ersättning vid frånvaron. En karensdag tillämpas. Om deltagaren är sjuk längre än sju dagar ska deltagaren lämna in ett läkarintyg till Försäkringskassan.⁷⁷

7.3.3 Aktivitetsrapportering

Deltagare i etableringsprogrammet ska varje månad lämna in en aktivitetsrapport till Arbetsförmedlingen. I aktivitetsrapporten redovisar deltagaren vad den under föregående månad gjort för att komma närmare ett arbete eller reguljära studier.⁷⁸ Aktivitetsrapporten lämnas in innan den 14:e varje månad och lämnas med fördel in med e-legitimation via Arbetsförmedlingens hemsida. Arbetssökande som har en etableringsplan enligt det gamla regelverket ska lämna in en aktivitetsrapport var sjätte månad.

⁷⁵ Förordning (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare

⁷⁶ 10 kap. 5 § förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser

⁷⁷ Från och med den 1 januari 2019 ska läkarintyget skickas till Arbetsförmedlingen

⁷⁸ Arbetsförmedlingens föreskrifter (AFFS 2016:3) om aktivitetsrapportering.

7.3.4 Sanktioner för personer som deltar i arbetsmarknadspolitiska insatser

Om en deltagare som får ersättning för deltagande i arbetsmarknadspolitiska insatser inte följer de krav som ställs, kan sanktioner tillämpas enligt en sanktionstrappa.⁷⁹ Sanktionen kan vara en varning eller avstängning från ersättning. I de fall deltagaren exempelvis inte lämnar in en aktivitetsrapport inom rätt tid sker en varning första gången. Upprepas detta påverkas ersättningen. Andra exempel där en sanktion kan ske är olovlig frånvaro eller när en person som omfattas av utbildningsplikt inte söker anvisad utbildning eller inte påbörjar en anvisad utbildning som deltagaren blivit antagen till.

7.4 Ekonomiskt bistånd

Nyanlända personer har samma rätt som övriga invånare att söka ekonomiskt bistånd från kommunen. Om den enskilde är bosatt i en annan kommun är vistelsekommunens ansvar begränsat till akuta situationer.⁸⁰

Nyanlända kan initialt ha ett behov av att ansöka om ekonomiskt bistånd från den tidpunkt då rätten till ersättning enligt LMA upphör fram till den första utbetalningen av full etableringsersättning och eventuella tilläggsförmåner ("glappet"). Kommunen prövar rätten till ekonomiskt bistånd. Migrationsverket ersätter kommunen med ett schablonbelopp för initiala kostnader för ekonomiskt bistånd.⁸¹

7.5 Socialförsäkringsförmåner

Försäkringskassan hanterar socialförsäkringsförmåner såsom barnbidrag, bostadsbidrag, föräldrapenning, underhållsstöd, vårdbidrag, handikappersättning, assistansersättning, sjukpenning, samordning av rehabiliteringsåtgärder, aktivitetsersättning, sjukersättning och tandvårdsstöd.⁸² Bedömningen om en person omfattas av socialförsäkringen sker genom en prövning av försäkringstillhörighet hos Försäkringskassan. Prövningen görs i samband med ansökan om en förmån.

Etableringsersättning får inte betalas ut för samma tid som personen uppbär föräldrapenning. Deltagaren kan dock delta i etableringsprogrammet på deltid och uppbära föräldrapenning på resten av arbetsutbudet.⁸³ Vid föräldraledighet på heltid skrivs deltagaren ut ur programmet men kan sedan träda in igen förutsatt att ramtid finns kvar. Etableringsersättning får inte heller betalas ut för samma tid som personer uppbär rehabiliteringspenning, sjuk- eller aktivitetsersättning eller ålderspension.⁸⁴

79 6 kap. 2 § förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser

80 2 a kap. 1-2 § § socialtjänstlagen (2001:453).

81 15-17 §§ förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar

82 Socialförsäkringsbalken (2010:110).

83. 8 § förordning (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

84 5 Kap. 3-4 §§ förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser

Försäkringskassan har en flerspråkig tjänst där nyanlända, via Försäkringskassans hemsida, kan boka tid för telefonsamtal.⁸⁵ På arabiska finns direktservice via telefon vilket gör att arabisktalande inte behöver boka tid för samtal. Servicehandläggarna på servicekontoren ger kunderna hjälp med ärenden som rör Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket. Servicekontoren finns på 103 platser i Sverige.

Reflektera kring

- Förhållningssätt och förväntningar på egen och allmän försörjning.
- Ersättningssystemen påverkar varandra. Vilken typ av samverkan behövs för att förhindra att felaktiga/dubbla utbetalningar sker, vilket kan leda till återkrav och överskultsättning?

Rekommendationer

Den lokala överenskommelsen bör innehålla:

- En beskrivning av vilken förvaltning inom kommunen som hanterar ansökningar om ekonomiskt bistånd samt lokala rutiner för ansökan.
- Rutiner för att nyanlända ska få kännedom om och kunna ta del av Försäkringskassans service och socialförsäkringsförmåner även i de fall Försäkringskassan inte är lokalt representerad.

⁸⁵ https://www.forsakringskassan.se/kontakt/kundcenter_privat/boka_samtal_pa_ditt_sprak

8 Mall för hur en lokal överenskommelse kan utformas

Här nedan finns ett förslag på mall för hur den lokala överenskommelsen om nyanländas etablering kan utformas. Punkterna är rekommendationer över viktig information som behöver ingå eller frågor som kräver samverkan. Använd faktainformationen i metodstödet som stöd och anpassa till lokala förutsättningar där det är lämpligt. Tydligt beskrivna ansvarsområden, åtaganden och gemensamma insatser gör överenskommelsen mer användbar för alla delar av parternas verksamheter.

Den lokala överenskommelsen kan med fördel sammanföras med eventuell överenskommelse enligt Dua:s modell om lokala jobbspår (Delegationen för unga och nyanlända till arbete). Detta gör samverkan mer heltäckande och minimerar dubbelarbete. Överenskommelserna är till viss del överlappande men de täcker också in olika områden som är viktiga att samverka kring i etableringen av nyanlända.

Utgångspunkter för samverkan om nyanländas etablering – lokal överenskommelse

Inledning

Här kan logotyper från samtliga medverkande parter i den lokala överenskommelsen synas, medverkande parters underskrifter samt datum för upprättande/revidering och datum för nästa revidering.

Syfte och mål för samverkan - gemensam strategisk inriktning

Avsnittet bör innehålla:

- Gemensamma målsättningar för samverkan som utgår från lokala förutsättningar och är uppdelad på kön. Målen bör så långt som möjligt vara mätbara.
- En beskrivning av hur samverkan och det gemensamma utvecklingsarbetet ska organiseras. Det kan till exempel handla om vilka gemensamma forum som behövs, hur gemensamma beslut ska fattas och inrättande av gemensamma styrgrupper och arbetsgrupper för att praktiskt utforma och utveckla samverkan.
- En plan för hur de gemensamma målen för samverkan ska följas upp.

Avgränsningar

Beskriv vilken/vilka målgrupper den lokala överenskommelsen omfattar.

Etablering på lika villkor med en jämställdhetsintegrerad samverkan

Antingen beskrivs mål, målgruppskartläggning, kartläggning av vem som får ta del av aktiviteter samt överenskomna jämställhetsåtgärder här eller så genomsyrar det hela LÖK:en och beskrivs under relevant kapitel. Om en DUA-överenskommelse kring lokala jobbspår finns kan en målgruppskartläggning från den med fördel användas.

I avsnittet/LÖK:en bör även finnas:

- En gemensam strategi innehållande kartläggning, analys, åtgärder och uppföljning av hur etablering kan genomföras på lika villkor för kvinnor och män.
- Gemensamma åtgärder som främjar delaktighet och hälsa för deltagarna inom etableringsuppdraget så att etableringen blir både jämställd och jämlik oavsett exempelvis funktionsvariation.
- Arbetssätt för att främja att båda föräldrarna ges likvärdiga möjligheter att delta i etableringsinsatser kombinerat med föräldraledighet. Deltagande i det nya etableringsprogrammet kan göras på deltid så att föräldraledighet kan kombineras med deltagande i etableringsprogrammet.

Parternas åtaganden och roll

Beskriv vad varje part ansvarar för, med utgångspunkt i nedanstående kapitel. Beskriv vilka åtaganden och gemensamma insatser som finns eller ska genomföras i ett separat kapitel eller under varje kapitel nedan:

Insatser under asyltiden

Avsnittet bör innehålla:

- Beskrivning om insatser under asyltiden för Migrationsverket, Länsstyrelserna, Arbetsförmedlingen, Studieförbund och folkhögskolor samt Landstinget/Regionen. Ta stöd av faktaavsnitten i metodstödet.
- En beskrivning av hur parterna får information om vilka tidiga insatser som erbjuds asylsökande och som främjar etablering i arbets- och samhällslivet.
- En beskrivning av hur man lokalt arbetar med information till asylsökande om tidiga insatser.
- Rutiner för hälsoundersökningar, till exempel information om möjligheten till hälsoundersökning samt anmälningsrutiner.

Efter beslut om uppehållstillstånd

Avsnittet bör innehålla:

- Rutiner för att möjliggöra att anvisning till etableringsprogrammet och kartläggningen sker så snart som möjligt efter beslut om uppehållstillstånd. Sådana rutiner bör inkludera hur Migrationsverket informerar om Arbetsförmedlingens uppdrag och kontaktvägar.
- Rutiner för att möta nyanländas behov av socialt stöd. Det kan till exempel handla om vägledning och stöd i frågor som rör kontakt med sjukvården, posthantering och familjeåterförening.
- Gemensamma rutiner för praktiskt stöd, exempelvis:
  - information om möjlighet till hälsoundersökning
  - praktisk hjälp för bosättning
  - stöd till kvotflyktingar som behöver boka tid för utfärdande av UT-kort
  - stöd gällande folkbokföring och personnummer
  - stöd för ansökningar om hemutrustningslån, Id-kort eller öppnande av ett bankkonto
  - stöd i anskaffande av e-legitimation/bank-id. Med e-legitimation kan de nyanlända ansöka om etableringsersättning, föräldrapenning med mera. Hen kan även ta del av information om kommande utbetalningar. Även Arbetsförmedlingen har tjänster kopplade till bank-id.
  - anmälan till förskola, skola och fritidshem
- Rutiner för att hantera om någon blir akut bostadslös.
- Rutiner för hur samarbetet kring eventuell ”Mötesplats” kan samordnas med den lokala överenskommelsen.

Etableringsaktiviteter

Avsnittet bör innehålla:

- Information om: upprättande av planering i etableringsprogrammet, utbildning i svenska för invandrare (sfi), kommunal vuxenutbildning – utbud inom utbildningsplikten, studie- och yrkesvägledning, samhällsorientering, aktiviteter för att underlätta och påskynda etablering i arbetslivet, rehabilitering, insatser efter att deltagaren gått ur etableringsprogrammet. Ta stöd av faktaavsnitten i metodstödet.
- Rutiner för hur samordning av olika aktiviteter i deltagarens etableringsplan eller planering ska ske och följas upp i samverkan så att deltagaren når uppsatta mål. Till exempel i händelse av avstannad progression i sfi eller byte av aktivitet.
- Finns lokala jobbspår genom DUA-överenskommelser? Är rutinerna kring dessa tydliga för alla parter?
- Strategi för att fler nyanlända ska kunna påbörja reguljära studier under tiden för etableringsprogrammet. Se avsnitt 6.5.1.
- Hur många bedöms omfattas av utbildningsplikten? Hur ska samverkan ske för att ta fram lokala rutiner som säkerställer att utbildningsplikten blir ändamålsenlig (exempelvis informationsöverföring)? Se avsnitt 6.5.1.

- Rutiner för hur studie- och yrkesvägledning via kommunala vuxenutbildningen kommer nyanlända till del.
- Strategi för att nyanlända ungdomar får möjlighet att påbörja och fullfölja en gymnasial utbildning.
- Information om vilket/vilka forum för samverkan parterna lokalt ska eller kan använda för att deltagaren i tid ska erbjudas rehabilitering från rätt part.
- En beskrivning över hur samverkan mellan parterna lokalt ska ske kring rehabilitering.
- Information om hur rehabiliteringsinsatser ska samordnas med övriga insatser i etableringsplanen eller i planeringen för deltagare i etableringsprogrammet.
- En beskrivning av hur parterna lokalt kan utveckla insatser i samarbete med kommun, landsting och civilsamhället.
- En gemensam strategi för insatser som stärker den fortsatta etableringen för de som lämnar etableringen.
- I allt arbete som refereras till ovan behövs ett jämställdhetsperspektiv. Se kapitel tre för ytterligare information.

Försörjning

Avsnittet bör innehålla:

- Information om: bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande (LMA), tilläggsförmåner och ersättning för resor, etableringsersättning för dem med etableringsplan, etableringsersättare för deltagare i etableringsprogrammet, månadsredovisning, och ansökan om etableringsersättning och aktivitetsrapportfrånvarorapportering, månadsredovisning för dem som har etableringsplan, ansökan om etableringsersättning för dem som ingår i etableringsprogrammet, aktivitetsrapportering, ekonomiskt bistånd, socialförsäkringsförmåner. Ta stöd av faktaavsnitten i metodstödet.
- En beskrivning av vilken förvaltning inom kommunen som hanterar ansökningar om ekonomiskt bistånd samt lokala rutiner för ansökan.
- Rutiner för att nyanlända ska få kännedom om och kunna ta del av Försäkringskassans service och socialförsäkringsförmåner även i de fall Försäkringskassan inte är lokalt representerad.